

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

БОГДАН ОЛЬГА ДМИТРІВНА

УДК 330.341.1:338.436](477)(043.3)

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі менеджменту інноваційної та інвестиційної діяльності економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент
Затонацька Тетяна Георгіївна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
професор кафедри економічної кібернетики.

Офіційні опоненти:

академік НААН України,
доктор економічних наук, професор
Лупенко Юрій Олексійович,
Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки», директор;

доктор економічних наук,
старший науковий співробітник
Одотюк Ігор Васильович,
Державна установа «Інститут економіки
та прогнозування НАН України»,
головний науковий співробітник відділу інноваційної
політики, економіки та організації високих технологій.

Захист відбудеться «7» березня 2018 р. о 14⁰⁰ на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.48 Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 03022, м. Київ, вул. Васильківська, 90-А, економічний факультет, ауд. 203.

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 58, к. 12.

Автореферат розісланий «7» лютого 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради Д 26.001.48,
кандидат економічних наук, доцент

О.В. Баженова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Визначення державою аграрного сектора економіки одним із пріоритетних вимагає формування сприятливих умов для забезпечення його інноваційного розвитку з метою вирішення економічних, соціальних та екологічних проблем (складових сталого розвитку). Український аграрний сектор можна охарактеризувати наявністю потужного виробничого, кадрового, екологічного потенціалу і низькими обсягами впровадження результатів вітчизняних наукових досліджень, прикладних і науково-технічних розробок, що не відповідає потребам внутрішнього ринку. Тому розроблення та комерціалізація інновацій є рушійною силою інноваційного розвитку, що забезпечить конкурентоспроможність цього сектора на світових ринках.

Економічні реалії сучасності формують стратегічні завдання розвитку аграрного сектора національної економіки – досягнення високого рівня конкурентоспроможності та забезпечення продовольчої безпеки. Зазначене зумовлює актуальність дослідження автора та є підґрунтям для пошуку шляхів розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора завдяки використанню новітніх технологій, інноваційних рішень. Відтак важливого значення набуває надання можливостей координації, кооперації державних і приватних компаній аграрного сектора, у тому числі його наукових установ, через створення умов для активізації використання вітчизняних розробок у виробництві.

Актуальні аспекти інноваційного розвитку національної економіки розглядають іноземні та українські дослідники, зокрема: Р.Акофф, Ю.Антонюк, Г. Гольдштейн, П. Друкер, Е. Тоффлер, Б. Твісс, Й. Шумпетер, Н. Гражевська, Т. Затонацька, О. Жилінська, М. Ільчук, С. Ілляшенко, А. Ігнатюк, Н. Краснокутська, Л. Мартюшева, І.Одотюк, А. Дука, В. Пилипів, В. Плескач, А. Савчук, С. Темненко, Г. Філюк, О. Федонін, О. Черняк та інші науковці, які обґрунтовують шляхи і методи вдосконалення складових інноваційного потенціалу.

Значний внесок у становлення концепції розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора зробили такі вчені, як: В. Андрійчук, Д. Баюра, О. Витвицька, В. Геєць, А. Грей, В. Залізко, М. Кропивко, В. Збарський, М. Ільчук, С. Ілляшенко, Н. Краснокутська, Ю. Лупенко, Е. Менсфілд, Г. Маслов, М. Малік, Б. Пасхавер, О. Петухова, О. Попович, П. Саблук, К. Фрімен, О. Шпичак та ін.

Особливості розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора нерозривно пов'язані з досягненням продовольчої безпеки, що підтверджено дослідженнями О. Бондаря, Т. Галушкіної, Г. Купалової, М. Якубовського та ін. Вони зауважують, що кількісні та якісні характеристики змін в економічній, екологічній і соціальній сферах визначаються необхідністю дослідження складових сталого та інноваційного розвитку.

Подальше реформування української економіки в умовах євроінтеграції потребує поглиблення досліджень і обґрунтування взаємоузгодження державного фінансування і суспільних потреб для забезпечення інноваційного розвитку, приведення національного податкового законодавства у відповідність із законодавством ЄС; системи спеціальних інструментів податкового регулювання інноваційної діяльності. Зазначене зумовлює наукову та практичну значущість

організаційно-економічного розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора економіки України.

З огляду на проведені дослідження автора, висувається гіпотеза про неефективність державного регулювання в аграрній сфері, що зумовлює необхідність перегляду організаційно-економічного механізму, виявлення найбільшого впливу складових сталого розвитку та інноваційного потенціалу.

Теоретична та практична значущість, актуальність окреслених вище питань і необхідність їх опрацювання зумовили мету, завдання, об'єкт, предмет цього наукового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт економічного факультету та кафедри менеджменту інноваційної та інвестиційної діяльності Київського національного університету імені Тараса Шевченка: № 11БФ040-01 «Модернізація економіки України на засадах сталого соціально-економічного розвитку: закономірності, протиріччя, ризику» (реєстраційний номер 0111U006456); № 16БФ040-01 «Макроекономічна стратегія реалізації європейського вектору економічного розвитку України: концептуальні засади, виклики, протиріччя» (реєстраційний номер 0116U004822); №16КФ040-02 «Інноваційний розвиток менеджменту в умовах інформаційного суспільства». Результати дослідження використані ДННУ «Академія фінансового управління» в науково-дослідних роботах: «Інституційне забезпечення бюджетного інвестування: пріоритетність та механізм розподілу капітальних видатків»; «Державна інвестиційна діяльність: бюджетне інвестування та моніторинг» (№ДР РК 0115U000948); «Теоретико-методичні засади формування та підвищення ефективності державних інвестиційних програм» (№ДР 0112U003367). Особистий внесок автора полягає у дослідженні планування капітальних видатків в аграрний сектор економіки України в умовах фінансової децентралізації.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є формування концептуальних засад розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора України та розроблення практичних рекомендацій щодо стимулювання його розвитку в національній економіці.

Відповідно до поставленої мети в роботі визначено такі завдання:

- визначити сутність та розкрити еволюцію наукових підходів щодо розвитку інноваційного потенціалу;
- з'ясувати сучасний стан та передумови розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора;
- окреслити прогресивні практики державного регулювання розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора в умовах сучасної економіки;
- визначити структуру інноваційного потенціалу аграрного сектора національної економіки та особливості його формування;
- надати аналітичні характеристики складових інноваційного потенціалу аграрного сектора України;
- розробити методичні підходи до економічної оцінки розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора;
- розробити методичне забезпечення розвитку інноваційного потенціалу

аграрного сектора на засадах інформатизації;

- здійснити моделювання взаємовпливу складових інноваційного потенціалу аграрного сектора в контексті реалізації концепції сталого розвитку;
- сформулювати пропозиції щодо формування стратегічних пріоритетних напрямів розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора України.

Об'єктом дослідження є інноваційний потенціал аграрного сектора національної економіки.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора національної економіки.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовано теоретичні, економіко-математичні та спеціальні методи. Теоретичні методи використовувалися при дослідженні еволюції наукових підходів щодо розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора та поглиблення змістовного розуміння його основоположних понять (п.1.1). Методом дедукції виокремлено складові інноваційного потенціалу аграрного сектора (п. 2.1). Методи аналізу та синтезу дали змогу виявити головні диспропорції у фінансуванні наукових розробок і впровадженні інновацій (п. 2.2). Також у роботі використано такий спеціальний метод, як опитування, що дав змогу здійснити економічну оцінку розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора (п. 2.3). Економіко-математичні методи застосовано під час моделювання взаємовпливу складових інноваційного потенціалу аграрного сектора у контексті реалізації концепції сталого розвитку (п. 3.1). Метод кореляційно-регресійного аналізу використовувався для визначення впливу інноваційних складових на складові сталого розвитку при створенні віртуальної платформи (п. 3.1); функціональний метод дав змогу адаптувати процесний підхід для забезпечення роботи віртуальної платформи (п. 3.3).

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти з питань інноваційної діяльності в Україні, статистичні дані Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, Державної казначейської служби України, Державної фіскальної служби України, матеріали статистичних збірників, дані науково-дослідних центрів та установ.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і прикладних аспектів, що в сукупності розв'язують важливе наукове завдання – розроблення управлінського інструментарію формування та розвитку інноваційного потенціалу конкурентоспроможного аграрного сектора України, включаючи активізацію ринку вітчизняних інновацій та забезпечення науково-виробничої кооперації. Найбільш значними теоретичними та практичними результатами, які характеризують новизну дослідження й особистий внесок автора, є такі:

вперше:

- визначено концептуальні засади інформаційно-аналітичного забезпечення розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора економіки України, ключовим елементом якого є створення віртуальної платформи «Єдиний центр «Банк агроінновацій», що дасть змогу об'єднати всіх суб'єктів аграрного ринку в

спільний інформаційний простір та активізувати розвиток інноваційного потенціалу аграрного сектора внаслідок спрощення умов для науково-виробничої кооперації із залученням інвестицій для його інноваційного розвитку;

удосконалено:

- класифікацію структурних складових інноваційного потенціалу аграрного сектора, яка, на відміну від наявних (кадрової, матеріально-технічної, маркетингової, фінансово-економічної), доповнена інформаційною та екологічною, що розширює інструментарій державного регулювання сталого розвитку аграрного сектора;

- процедуру оцінювання інноваційного потенціалу аграрного сектора за алгоритмом, що складається з таких етапів: аналітичного (виявлення наявних потужностей), оцінювального (оцінка потенціальних можливостей наукового та виробничого секторів), визначального (виявлення перетину інтересів держави та бізнесу);

- підходи до збалансування приватних і державних інтересів суб'єктів інноваційної діяльності аграрного сектора щодо забезпечення фінансовими ресурсами інноваційного процесу із залученням усіх учасників ринку до віртуального простору через запропоновані інформаційно-аналітичні інструменти розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора;

- інструменти державного регулювання розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора, які, на відміну від діючих, сприяють підвищенню конкурентоспроможності та забезпеченню інноваційного розвитку аграрного сектора України через створення визначеного середовища діяльності, що мотивує їх діяти з урахуванням принципів сталого розвитку.

набули подальшого розвитку:

- категоріально-понятійний апарат економічної науки, що характеризує розвиток інноваційного потенціалу. Зокрема, автором уточнено трактування понять «інноваційний потенціал» і «розвиток інноваційного потенціалу аграрного сектора» в контексті гармонізації чинного законодавства на національному та наднаціональному рівнях. *Інноваційний потенціал аграрного сектора* виражений сукупністю можливостей інституційних структур сектора до генерування, прийняття та впровадження інноваційних процесів/продуктів для активізації технічного, організаційного покращання діяльності та з метою забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектора і досягнення стратегічних цілей його сталого розвитку. *Розвиток інноваційного потенціалу аграрного сектора* – це процес формування певної сукупності ресурсів, які входять до матеріально-технічної, кадрової, фінансово-економічної, маркетингової, інформаційної, екологічної складових.

- методичні підходи до моделювання взаємовпливу складових інноваційного потенціалу аграрного сектора в контексті реалізації концепції сталого розвитку шляхом їх пріоритизації;

- інституційне забезпечення суб'єктів електронної економічної діяльності в аграрному секторі в частині створення віртуальної організаційної структури, що дасть змогу активізувати партнерство між суб'єктами агросектора та стимулювати залучення інвесторів до інноваційних процесів.

Практичне значення одержаних результатів. Загальним результатом дослідження є розроблення концептуальних засад вдосконалення механізму регулювання інноваційної діяльності в аграрному секторі України. Головні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи з актуальних проблем розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора економіки України були використані УкрНДІ цукрової промисловості при розробленні проекту стратегічного плану розвитку державної науково-навчальної установи на 2014–2015 рр. (довідка № 67/22 від 11.08.2015 р.); у програмі ООН з навколишнього середовища ЮНЕП під час розробки Національного плану дій з екологізації економіки України та під час підготовки методичного забезпечення для країн-учасниць Східного партнерства «EaP GREEN» у частині визначення пріоритетів державного розвитку сталого виробництва (довідка від 12.02.2015 р.); ДННУ «Академія фінансового управління» під час виконання науково-дослідної роботи «Інституційне забезпечення бюджетного інвестування: пріоритетність та механізм розподілу капітальних видатків» (довідка № 77020-34-34-12/663 від 9.09.2015 р.); Міжнародною науково-дослідною асоціацією “Association InterRegioNovation” (довідка від 15.11.2016 р.); ВСОГ «Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування» під час формування пропозицій до обговорення в межах проведення засідання Громадської Ради при Мінагрополітики України (довідка № 11/99-2 від 06.07.2016 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є науковою працею, виконаною особисто. Наукові положення, висновки та пропозиції, які викладені в дисертації і виносяться на захист, повністю викладено у наукових публікаціях. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті положення та ідеї, які є результатом власних досліджень автора. Внесок здобувача у наукових працях у співавторстві зазначено у списку опублікованих праць за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні та практичні положення і результати, висновки та пропозиції дослідження оприлюднені автором на 16 міжнародних, всеукраїнських, регіональних наукових та науково-практичних конференціях, зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції «Фінанси інституційних секторів економіки України: стан, тенденції розвитку, практика реформування» (м. Київ, 2013); XII Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Шевченківська весна 2014: Економіка» (м. Київ, 2014); Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи розвитку фінансової системи: економічні та інноваційні аспекти» (м. Дніпропетровськ, 2014); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми розвитку менеджменту, обліку та аудиту» (м. Київ, 2014); XVII Міжвузівській науковій конференції молодих учених (м. Мінськ, Республіка Білорусь, 2014); VI Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання економічних наук» (м. Запоріжжя, 2015); II Міжнародній науково-практичній конференції «Науковий диспут: питання економіки та фінансів» (м. Київ – м. Будапешт – м. Відень, 2015); Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічні аспекти розвитку економіки та менеджменту»

(м. Львів, 2015); Міжнародній науково-практичній конференції «Європейські студії в університетах України» (м. Київ, 2016); Міжнародній науково-практичній конференції «Модернізація та суспільний розвиток національної економіки» (м. Одеса, 2015); Conference Sustainable Spatial Development Nowadays: «Challenges and Perspectives: Association InterRegioNovation» (м. Крежи-ле-Мо, Франція, 2015); International Scientific-Practical Conference Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization» (м. Клайпеда, Литва, 2016); Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційний розвиток економіки: проблеми та перспективи» (м. Умань, 2016); XVII Міжнародній конференції «Актуальні наукові дослідження в сучасному світі» (м. Переяслав-Хмельницький, 2016); III International Scientific and Practical Conference “Topical Problems of Modern Science and Possible Solutions” (Дубаї, ОАЕ, 2016), Міжнародній науковій конференції «Інтеграція бізнес-структур: стратегії та технології» (м. Тбілісі, Грузія, 2017).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 28 наукових праць загальним обсягом 12,04 д.а. (з них особисто автору належить 11,06 д.а.), серед яких: розділ у колективній монографії (1,45 д.а., з них особисто автору належить 0,92 д.а.); вісім статей (з них сім – одноосібних) у наукових фахових виданнях України загальним обсягом 11,03 д.а. (з них особисто автору належить 5,11 д.а.); чотири публікації у наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз даних (2,15 д.а., з них особисто автору належить 1,71 д.а.); 16 публікацій за матеріалами конференцій загальним обсягом 2,65 д.а.

Структура і обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 236 сторінок, основний зміст викладено на 177 сторінках. Список використаних джерел, що налічує 278 найменувань, розміщено на 22 сторінках. Дисертація містить 42 таблиці, 33 рисунки та 28 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено об’єкт і предмет дослідження, сформульовано мету та завдання дисертації, наведено методи дослідження, висвітлено наукову новизну одержаних результатів, їхню теоретичну та практичну значущість; розкрито особистий внесок автора, наведено інформацію про апробацію та публікації результатів дисертації.

У першому розділі **«Теоретичні засади розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора економіки»** поглиблено змістовне розуміння розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора України. Виявлено відмінність методологічних і практичних аспектів структури та принципів формування інноваційного потенціалу аграрного сектора національної економіки. Проаналізовано погляди вчених, котрі у своїх теоріях спираються на суспільні, економічні, екологічні, технологічні фактори формування інноваційного потенціалу аграрного сектора. Обґрунтовано потребу у формуванні сприятливого економічного, соціального середовища розвитку та вдосконаленні організаційних форм і стимулювання науково-дослідної діяльності.

Виявлено, що думки вчених спільні в тому, що інноваційний потенціал виражається сукупністю чинників, які формують передумови процесу інноваційного розвитку. Визначено передумови формування та розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора. Обґрунтовано, що основними інструментами інституційного регулювання інноваційного потенціалу аграрного сектора є державні гарантії, цінова політика, кредитне забезпечення, митно-тарифне регулювання, податкова політика, страхові інструменти, бюджетна підтримка. Автором визначено інституційний аспект функціонування аграрного сектора завдяки структуруванню інновацій та окреслення їх життєвого циклу.

Аргументовано, що підвищення інноваційної активності аграрного сектора необхідне для забезпечення конкурентоспроможності на міжнародних ринках, забезпечення потреб українського інноваційного ринку, а дотримання умов продовольчої безпеки країною неможливе без вдосконалення організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку. Наголошено на необхідності застосування соціальної відповідальності під час провадження інноваційної діяльності та визначено ключові фактори доцільності маркетингового забезпечення комерціалізації інновацій.

Проаналізовано прогресивні практики державного регулювання розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора, здійснено аналіз інструментів державної підтримки його розвитку. Визначено потребу у вдосконаленні інструментів, які сприяють розвитку державно-приватного партнерства в сфері інноваційних розробок. Зокрема, на базі дослідження статистичних даних розглянуто підходи до оцінки розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора через порівняння зарубіжних моделей.

Запропоновано авторське визначення понять *інноваційний потенціал* аграрного сектора, який виражений сукупністю можливостей його інституціональних структур до генерування, сприйняття та упровадження інноваційних процесів/продуктів для активізації технічного, організаційного покращання діяльності та з метою забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектора і досягнення стратегічних цілей його сталого розвитку. *Розвиток інноваційного потенціалу аграрного сектора* є процесом формування певної сукупності ресурсів, які входять до матеріально-технічної, кадрової, фінансово-економічної, маркетингової, інформаційної, екологічної складових.

Обґрунтовано необхідність розгляду розвитку інноваційного потенціалу сектора крізь призму сталого розвитку. Автором здійснено аналіз структурних складових інноваційного потенціалу аграрного сектора (фінансово-економічної, кадрової, матеріально-технічної, маркетингової) і запропоновано додатково врахувати екологічну та інформаційну складові на засадах продовольчої безпеки, євроінтеграції, розвитку ресурсозберігаючих технологій, систем менеджменту та продуктивності праці.

У другому розділі «**Особливості формування та розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора України**» проаналізовано динаміку інноваційного потенціалу аграрного сектора в Україні через аналіз пріоритетних напрямів досліджень в аграрному секторі в ретроспективі; встановлено взаємозалежність між необхідністю збільшення обсягів виробництва та державним регулюванням

інноваційного розвитку в умовах євроінтеграційних змін.

Протягом 2012–2016 рр. частка основних складових аграрного сектора економіки України в середньому була розподілена таким чином: сільське господарство – 41%, переробна промисловість – 23%, харчова промисловість – 36%, що підтверджує актуальність проведення дослідження саме сільського господарства, як такого, що забезпечує 9,2% валової доданої вартості України.

Доведено, що державне регулювання інноваційної діяльності неможливе без оцінки потенціалу інноваційного розвитку агросектора та чітких умов комерціалізації науково-технічної продукції. Проаналізовано обсяги державних фактичних капітальних інвестицій в аграрний сектор України, які засвідчили неефективну бюджетну підтримку інноваційного розвитку, низькі показники реалізації інноваційної продукції; нерівномірність розподілу обсягу фінансування наукової та науково-технічної діяльності; тенденції зниження витрат за всіма статтями бюджету; зазначено домінуючу роль агрохолдингів у формуванні інноваційного потенціалу сектора; виявлено зростання рентабельності виробництва сільгосптоварів завдяки застосуванню міжнародних систем управління якістю.

Проаналізовано особливості формування інноваційного потенціалу аграрного сектора, розглянуто завдання реалізації стратегічних пріоритетів і програм розвитку аграрного сектора економіки України, позитивну динаміку винахідницької активності аграрного спрямування та виявлено необхідність застосування інформаційних технологій, зокрема платформи як інформаційного сервісу, що сприятиме активізації розвитку зазначеного потенціалу й узгодженню наукової та виробничої кооперації в умовах трансформаційних змін.

Доведено, що завдяки застосуванню основних інструментів державного регулювання, зокрема, державного замовлення та закупівель, податкових важелів, субсидій та дотацій на здійснення науково-дослідних робіт, реалізації державних цільових програм розвитку можна знівелювати ризики високої монополізації аграрної діяльності та розширити можливості доступу зацікавлених суб'єктів ринку до технологій, що стимулюють розвиток інноваційного потенціалу сектора.

Коефіцієнти оновлення основних засобів у аграрному секторі на інноваційній основі (рис.1.) мають невеликі значення, але тенденцію до збільшення, оскільки амортизація виконує функції відшкодування витрат, відтворення, стимулювання та регулювання.

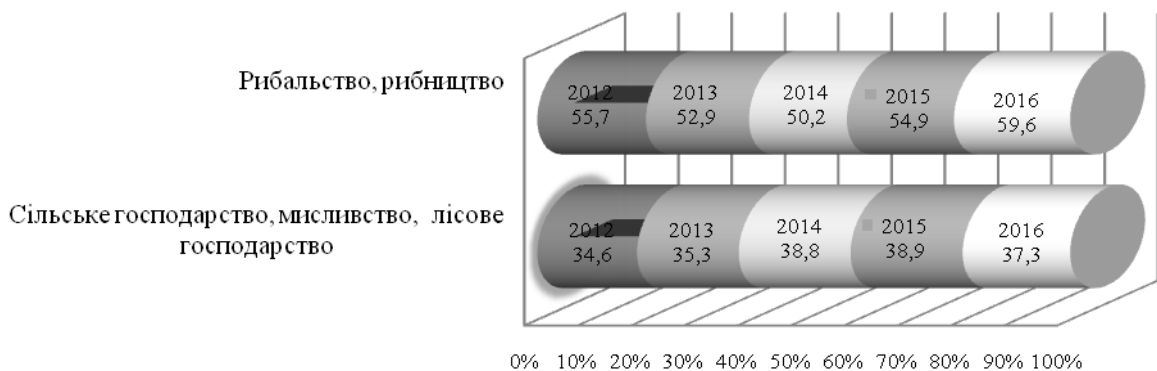

Рис.1. Характеристика оновлення основних засобів в аграрному секторі економіки України за 2012–2016 рр., %.

Джерело: за даними Державної служби статистики України

Аналіз заявок на винаходи та корисні моделі закладів аграрного спрямування свідчить, що кількість розробок щороку збільшується (рис.2.).

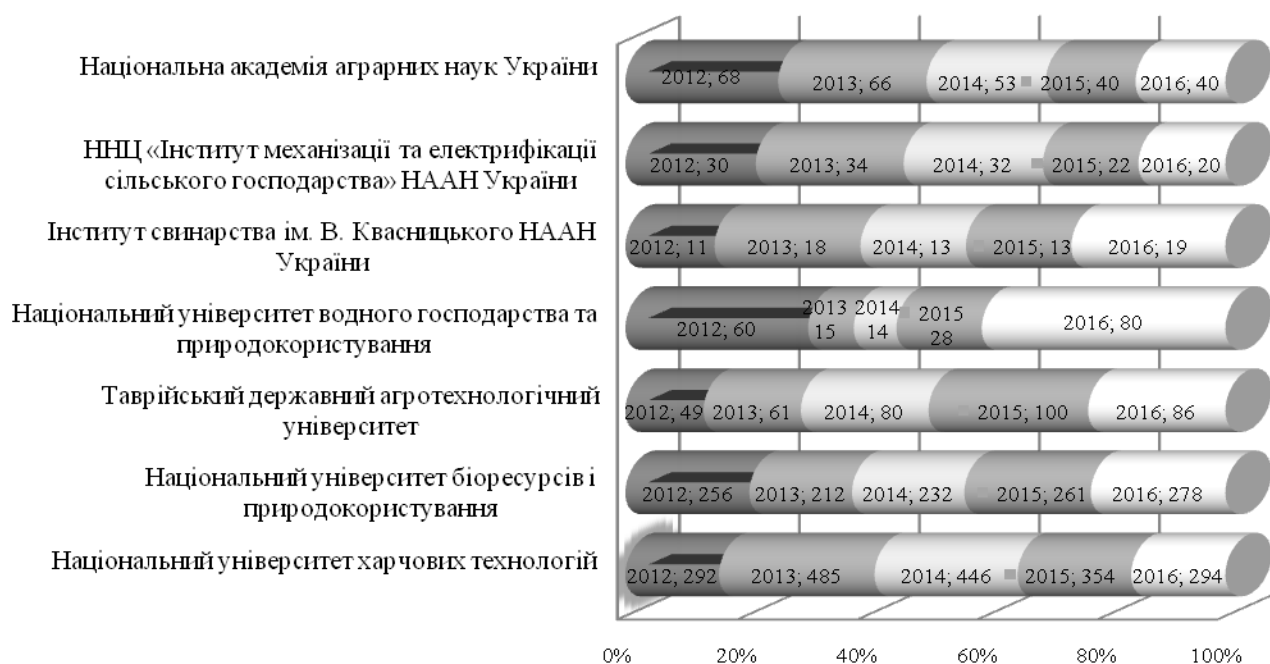

Рис.2. Кількість заявок на винаходи та корисні моделі закладів з найвищою винахідницькою активністю аграрного спрямування за 2012– 2016 рр., %

Джерело: за даними Державної служби статистики України

Аналіз динаміки капітальних інвестицій (табл.1) засвідчив динамічний розвиток аграрного сектора. Необхідність зростання обсягу інвестицій протягом 2015– 2016 рр. можна пояснити низкою факторів: критичний знос основних засобів сільськогосподарських підприємств, нестабільна економічна та політична ситуація в країні, високий рівень інфляції тощо. На підставі аналізу статистичних даних можна зробити висновок про поступове зменшення фінансових ресурсів із державного та місцевого бюджетів, тому основним джерелом інвестицій виступають власні кошти підприємств та організацій.

Таблиця 1

Обсяг капітальних інвестицій за кодом КВЕД «А»: сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство у 2012-2016 рр.

Показники	2012		2013		2014		2015		2016	
	Тис. грн	У % від загального обсягу	Тис. грн	У % від загального обсягу	Тис. грн	У % від загального обсягу	Тис. грн	У % від загального обсягу	Тис. грн	У % від загального обсягу
Всього освоєно (використано) капітальних інвестицій	19362958	6,6	19058965	7,1	18795620	8,6	30154695	11,0	50484002	14,1
Довгострокові біологічні рослинництва та тваринництва активи	63433	3,3	46516	1,9	61083	3,0	47013	1,7	25298	0,8
у т.ч. за рахунок коштів державного бюджету	77250	0,4	64846	0,3	18281	0,1	11683	0,0	5307	0,0

Джерело: складено за даними Державної служби статистики

Автором визначено перспективи, пов'язані з використанням технологій аграрного сектора та виявлено високий кадровий потенціал у галузі інформаційних технологій, у зв'язку з чим, можна стверджувати про можливість його успішного застосування в секторі хмарних сервісів.

На підставі викладеного запропоновано комплексний підхід до оцінки розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора, що ґрунтується на застосуванні методу експертних оцінок, який складається з таких трьох етапів аналізу: аналітичного (виявлення наявних потужностей), оцінювального (оцінка потенціальних можливостей наукового та виробничого секторів), визначального (виявлення перетину інтересів). Побудовано розподіл показників інноваційного потенціалу аграрного сектора, який надав змогу визначити найважливіші його складові.

За результатами оцінок кожної складової інноваційного потенціалу отримано оцінки значущості кожного показника в інноваційному розвитку сектора. Характеристика динаміки показників дала можливість проранжувати їх за ступенем значимості. Так, використовуючи бальну шкалу при визначенні середнього значення оцінки потенціалу, де «10» - найвищий, а «-10» відповідно – найнижчий бал, показники розташовано за перспективною здатністю до покращання. Вісь ординат відображає середнє значення оцінки потенціалу, вісь абсцис – його перспективне значення. Відповідно розподіл показників трактується таким чином: А – група показників, що характеризують незадовільний стан, але з перспективою поліпшення; В – найуспішніша група ключових показників, які забезпечують економічне зростання та інноваційну платформу; С – показники, що вказують на потребу негайного та кардинального реформування; D – стабільна група показників, але вони відіграють найменшу роль.

Пріоритизація за бальними оцінками дала змогу визначити найбільш та найменш впливові показники щодо формування інноваційного потенціалу. Для отримання розуміння інноваційного потенціалу аграрного сектора на підставі проведених розрахунків середніх оцінок виокремлено показники з найбільшими та найменшими оцінками й відповідно представлено їх графічно (рис. 3.).

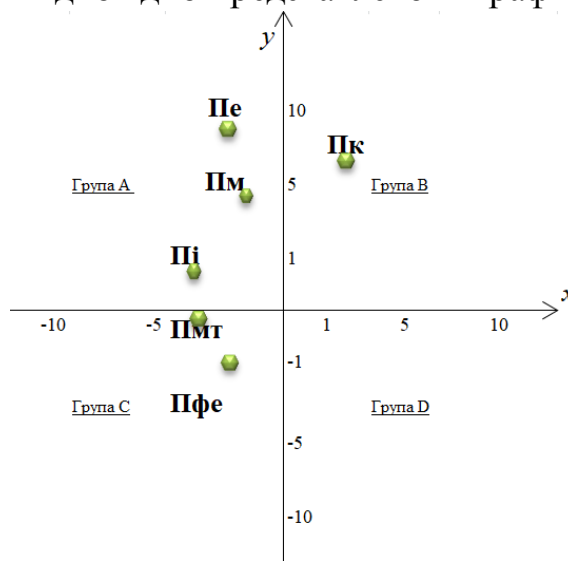

Рис. 3. Розподіл складових інноваційного потенціалу аграрного сектора

Джерело: складено автором

Як видно з рис. 3, розвиток інноваційного потенціалу, згідно з експертними оцінками, забезпечує кадрова складова (Пк), відображена у групі В. Потребують перегляду фінансово-економічна (Пфе) та матеріально-технічна (Пмт) складові. Спираючись на отримані результати матриці, можна зробити висновок щодо необхідності покращання таких складових, як маркетингова (Пм), інформаційна (Пі), екологічна (Пе), та визначення їх пріоритетними в стратегії розвитку інноваційного потенціалу агросектора, що дає змогу значно поліпшити теперішній стан.

У третьому розділі «**Удосконалення інституційного забезпечення розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора України**» сформульовано концептуальні засади розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора; проаналізовано вплив кожної складової сталого розвитку на складові інноваційного розвитку. Автором розроблено індикатори найбільшого впливу економічної, соціальної та екологічної складових, за якими визначено можливості інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України. Здійснено моделювання взаємовпливу складових інноваційного потенціалу аграрного сектора в контексті реалізації концепції сталого розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора із виокремленням його особливих складових, які потребують державної підтримки, а саме: державного замовлення інноваційної продукції.

Проведено комплексний аналіз взаємозв'язку між інноваціями та продуктивністю, складовими, що впливають на готовність до впровадження інновацій. За результатами аналізу побудовані економетричні моделі дали змогу визначити взаємозалежність складових сталого розвитку зі складовими інноваційного потенціалу аграрного сектора. Вони підтвердили, що активізація інноваційної діяльності в агросекторі відображає прямий зв'язок складових інноваційного потенціалу зі складовими сталого розвитку.

$$y_{3t} = 21.5139 + 0.0010 x_{1t} + 0.036 x_{2t} - 0.0028 x_{8t} \quad R^2 = 0.92; DW = 1.95; (1)$$

(4.9767)*   (3.8957)   (4.1055)   (-2.9164)

$$y_{6t} = 0.0353 x_{3t} + 0.589 x_{7t} - 0.0012 x_{8t} \quad R^2 = 0.71; DW = 1.59; (2)$$

(3.3697)   (8.5505)   (-3,682)

$$y_{9t} = 59.7166 - 0.0045 x_{2t} - 0.2199 x_{5t} \quad R^2 = 0.67; DW = 0.98; (3)$$

(4.6487)   (-3.5734)   (-2.4751)

* У дужках наведено значення t-статистики

Згідно з результатами моделювання, зазначимо, що спостерігається тісний взаємозв'язок між обсягом валової доданої вартості, створеної у сільському господарстві України (y_3) та кількістю підприємств, які отримали сертифікати на системи управління якістю та системи екологічного управління (x_3), та обсягом інвестицій на інформатизацію (x_5). Виявлено незначний взаємовплив між кількістю підприємств із доступом до Інтернету (x_4) та обсягом реалізованої інноваційної

продукції в загальному обсязі промислової продукції (y_6), що свідчить про відсутність належного інформаційно-технічного забезпечення, яке б активізувало інноваційну діяльність підприємств у сільському господарстві. Між часткою населення, зайнятого у сільському господарстві (y_9), середньомісячною заробітною платою у сільському господарстві (x_2) та кількістю організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи (x_7) спостерігається слабка залежність. Це обґрунтовується низьким рівнем кооперації між виробниками і науковими установами.

Результати проведеного дослідження дали змогу встановити, що інноваційний розвиток аграрного сектора як однієї з пріоритетних галузей економіки України є необхідною умовою забезпечення сталого розвитку та продовольчої безпеки. Доведено, що провідна роль серед складових механізму державного регулювання інноваційної діяльності належить непрямим методам (податкові пільги, інноваційний податковий кредит, державні гарантії тощо). Також важливу роль у комплексній оцінці розвитку інноваційного потенціалу відіграє врахування індикаторів сталого розвитку кожної складової.

Розроблено рекомендації щодо вдосконалення організаційно-економічного механізму, зокрема, запропоновано формування Єдиного центру «Банк агроінновацій», який дасть змогу вести електронну звітність, мати доступ до аналітичної, статистичної інформації в режимі онлайн на одній віртуальній платформі. Визначено, що застосування інформаційних сервісів в інституційній структурі аграрного сектора допоможе стимулювати споживання інноваційної продукції та позитивно вплине на конкурентоспроможність сектора. З цією метою обґрунтовано необхідність групування інновацій за типами для об'єднання їх у чотири віртуальні закладки: «рослинництво», «тваринництво», «переробка та якість продукції», «технічне забезпечення».

Рекомендовано розмістити віртуальні платформи на базі гібридної хмари. Єдиний центр «Банк агроінновацій» розглядаємо як спеціалізований банк, створений для оперативного обміну інформаційними даними щодо новітніх технологій, розробок, методів, інструментів ведення господарської діяльності (рис.4).

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено науково-практичні узагальнення теоретико-методичних підходів до визначення структурних складових інноваційного потенціалу аграрного сектора України для формування практичних рекомендацій щодо розвитку. За результатами дослідження зроблено такі висновки:

1. На основі проаналізованих джерел визначено сутність та розкрито еволюцію наукових підходів щодо розвитку інноваційного потенціалу, узагальнено сучасні погляди вчених, які у своїх теоріях спираються на суспільні, економічні, екологічні, технологічні фактори формування інноваційного потенціалу аграрного сектора. Виявлено потребу у формуванні сприятливих економічних, соціальних, умов розвитку, вдосконаленні організаційних форм та стимулюванні науково-дослідної діяльності аграрного сектора.

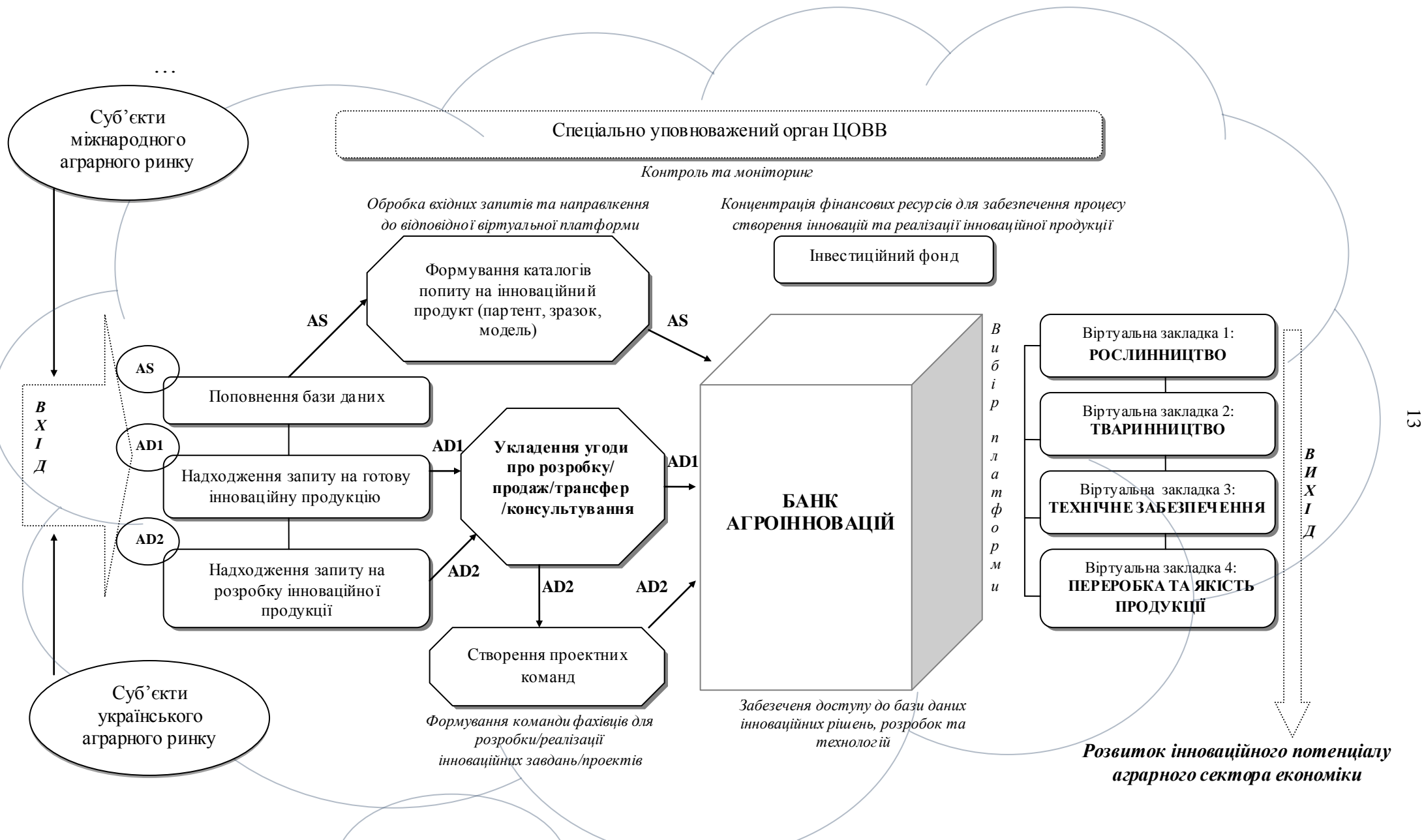

Рис. 4. Функціональна структура віртуальної платформи «Банк агроінновацій» для розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора

Джерело: розроблено автором

2. Аргументовано, що підвищення інноваційної активності аграрного сектора необхідне для забезпечення конкурентоспроможності на міжнародних ринках та потреб українського інноваційного ринку, а досягнення продовольчої безпеки країни неможливе без удосконалення організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку.

3. Узагальнено прогресивні практики державного регулювання розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора та підходи до оцінки розвитку вказаного потенціалу через порівняння зарубіжних моделей, в яких зазначено застосування показників кількості наукових кадрів, обсягу експорту передових технологій, економічного зростання; визначено потребу в реалізації державно-приватного партнерства з метою забезпечення доступу до інформації щодо інноваційних розробок та рішень наукового та виробничого секторів економіки, що потребує застосування такого досвіду в інформаційній складовій інноваційного потенціалу.

4. Визначено структуру інноваційного потенціалу аграрного сектора національної економіки та особливості його формування завдяки аналізу структурних складових крізь призму концепції сталого розвитку. Зокрема, запропоновано розглядати інноваційний потенціал через такі складові: фінансово-економічну, кадрову, матеріально-технічну, маркетингову та доповнити їх екологічною та інформаційною, які ґрунтуються на засадах продовольчої безпеки, євроінтеграції, розвитку ресурсозберігаючих технологій, систем менеджменту та продуктивності праці.

5. Проаналізовано обсяги державних видатків, та доведено неефективну бюджетну підтримку інноваційного розвитку, низькі показники реалізації інноваційної продукції, нерівномірність розподілу обсягу фінансування наукової та науково-технічної діяльності, тенденцію зниження видатків за всіма статтями бюджету. Виявлено особливості формування інноваційного потенціалу аграрного сектора в Україні й обґрунтовано стратегічні напрями реалізації програм розвитку сектора. Зазначено домінуючу роль агрохолдингів у формуванні інноваційного потенціалу сектора. Встановлено, що завдяки непрямим методам державного регулювання (податкові пільги, інноваційний податковий кредит, державні гарантії) в умовах самостійного вибору економічних рішень, які відповідають цілям економічної політики, суб'єктам господарювання створюється сприятливе середовище діяльності, що мотивує їх діяти з урахуванням принципів сталого розвитку. Аргументовано, що позитивна динаміка винахідницької активності аграрного спрямування зумовлює необхідність застосування інформаційних технологій, що сприятиме активізації розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора та узгодженню наукової-виробничої кооперації в умовах трансформаційних змін.

6. Сформовано методичні підходи до оцінки інноваційного потенціалу шляхом алгоритмізації у такі три етапи: аналітичний (виявлення наявних потужностей), оцінювальний (оцінка потенціальних можливостей наукового та виробничого секторів), визначальний (виявлення перетину інтересів); побудовано матрицю розподілу показників інноваційного потенціалу аграрного сектора, яка дала змогу визначити найважливіші його складові для встановлення взаємозв'язку

інноваційного потенціалу аграрного сектора та їхній вплив на складові сталого розвитку; розкрито критерії визначення можливостей сталого розвитку аграрного сектора України.

7. Розроблено методичне забезпечення розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора на засадах інформатизації. Побудовано економіко-математичні моделі для визначення взаємозалежності складових сталого розвитку зі складовими інноваційного потенціалу аграрного сектора. Зокрема, виявлено вплив економічної, екологічної та соціальної змінних на: обсяги науково-технічної продукції, динаміку частки реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі промислової продукції, частку населення, зайнятого в сільському господарстві. Моделювання надало змогу виокремити складові, які потребують державної підтримки щодо державного замовлення інноваційної продукції (розширення портфеля замовлень на основі пропозицій бізнесу, державних закупівель продукції інноваційних фірм); інструментів підвищення інноваційної активності; заходів із виявлення попиту, додаткових важелів стимулювання попиту на інновації; інформування та навчання споживачів, стимулювання споживання інноваційної продукції.

8. Запропоновано формування стратегічних пріоритетних напрямів розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора України, зокрема, створення Єдиного центру «Банк агроінновацій», який надасть змогу вести електронну звітність, мати доступ до аналітичної, статистичної інформації у режимі онлайн на одному ресурсі. Визначено, що застосування інформаційних сервісів в інституційній структурі аграрного сектора дозволить стимулювати споживання інноваційної продукції та позитивно позначиться на конкурентоспроможності сектора.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Розділ у колективній монографії:

1. Модернізація фінансової системи України в процесі євроінтеграції: у 2 т.: монографія / Т. І. Єфименко, С. С. Гасанов, П. М. Леоненко та ін.; за ред. О. В. Шлапака, Т. І. Єфименко. Київ: ДННУ «Акад. фін. управління», 2014. Т.2. с.7-27. (1,45 д.а., у співавторстві із Затонацькою Т. Г. написано розділ «Європейський досвід розподілу державних видатків», особисто автору належить 0,92 д.а.: систематизовано європейський досвід розподілу державних видатків).

Статті у наукових фахових виданнях України:

2. Богдан О. Д. Державна політика у сфері інноваційного розвитку агропромислового сектора економіки України. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2014. № 4. С. 22–28 (0,72 д.а.).

3. Богдан О. Д. Реакция агропромышленного сектора экономики Украины на внедрение принципов устойчивого развития. *Агросвіт*. Київ, 2015. № 18. С.69–75 (0,55 д.а.).

4. Богдан О. Д. Перспективи впровадження сталих державних закупівель в агропромисловому секторі України. *Науковий Вісник Херсонського університету. Серія «Економічні науки»*. 2015. Вип. 14. Ч. 4. С. 24–28 (0,64 д.а.).

5. Богдан О. Д. Державне фінансування інноваційного розвитку агропромислового сектора економіки України. *Наукові праці НДФІ*. 2014. Вип. № 1 (66). С. 70–80 (0,55 д.а.).

Статті у наукових фахових виданнях України, які входять до міжнародних наукометричних баз даних:

6. Богдан О. Д. Концептуальна модель інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України. *Наукові праці НДФІ*. 2017. Вип. 2. С.65–77 (1,02 д.а.; *входить до міжнародної наукометричної бази даних Index Copernicus*).

7. Богдан О. Д. Методичні підходи до економічної оцінки інноваційного потенціалу підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2015. № 2, т. 2. С.116–121 (0,51 д.а.; *входить до міжнародної наукометричної бази даних Index Copernicus*).

8. Богдан О. Д. Оцінка організаційно-економічних передумов підвищення потенціалу інноваційного розвитку агропромислового сектора економіки України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*: Київ, 2016. № 3 (180). С.48–54 (1,06 д.а.; *входить до міжнародних наукометричних баз даних RePEc, Index Copernicus, Science Index, Microsoft Academic Search, ROAR, UPD, Open DOAR, BAS*).

9. Богдан О. Д. Дослідження стану державної інноваційної політики у розрізі агропромислового сектора економіки. *Науковий вісник Полісся*. 2015. Вип. 1(1). С. 49–54 (0,48 д.а.; *входить до міжнародних наукометричних баз даних: Index Copernicus, ESCI*).

Статті в іноземних виданнях:

10. Zatonatska T., Investment Attractiveness of the Ukrainian Agricultural Sector *Regional Innovations*. Zatonatska T., Bogdan O. 2014. № 2. P. 20–31 (0,87 д.а., з яких особисто автору належить 0,43 д.а. – *автором проаналізовано обсяги капітальних інвестицій в аграрний сектор економіки; входить до наукометричної бази даних Index Copernicus*).

11. Bogdan O. Agrarian-Industrial reform in Ukraine: reality and prospects. *Economics, management, law: problems and prospects: collection of scientific articles*. Agenda Publishing house, Coventry, United Kingdom. 2015. №.1. P. 57–60 (0,42 д.а.; *входить до наукометричної бази даних Web of Science*).

12. Bogdan O. Market analysis of risks and opportunities for Ukrainian agrosector to implement sustainable public procurement. *Evropský Časopis Ekonomiky Evropský Politický A Managementu A Právní Diskurz*: Jižní Palmíra, družstvo. 2015. Вип.1. P. 99–108 (0,6 д.а.).

Наукові доповіді за матеріалами конференцій:

13. Bogdan O. State regulation of innovation in Ukrainian Agribusiness. International scientific-practical conference *World Science*. U.A.E, 2016. P. 34–37 (0,29 д.а.).

14. Богдан О. Д. Методичні підходи до економічної оцінки інноваційного потенціалу підприємства. *Актуальні питання економічних наук: матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 13-14 березня 2015 р.)*. Східноукраїнський інститут економіки та управління ГО «СІЕУ», 2015. С.46–50 (0,17 д.а.).

15. Богдан О. Д. Аналіз конкурентних переваг агропромислового сектора України *Науковий диспут: питання економіки та фінансів*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ; Будапешт; Відень, 31 березня 2015 р.). С. 57–61 (0,15 д.а.).
16. Богдан О. Д. Актуальные проблемы взаимодействия заинтересованных сторон на пути к устойчивому развитию агропромышленного сектора экономики Украины *Модернізація та суспільний розвиток національної економіки* : збірник тез наук. роб. учасників міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 18-19 вересня 2015 р.) ГО «Центр економічних досліджень та розвитку». Одеса, 2015. С. 23–27 (0,21 д.а.).
17. Богдан О. Д. Сталий розвиток агропромислового сектора економіки України: реалії та перспективи. *Соціально-економічні аспекти розвитку економіки та менеджменту*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (м. Львів, 18-19 вересня 2015 р.). Львів, 2015. С. 32-34 (0,19 д.а.).
18. Богдан О. Д. Фінансування державних програм агропромислового сектора економіки України. *Перспективи розвитку фінансової системи: економічні та інноваційні аспекти*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ 30–31 травня 2014 р.). Дніпропетровськ, 2014. С. 14–17 (0,2 д.а.);
19. Богдан О. Д. State regulation of innovation agricultural sector of Ukraine. *Актуальні проблеми розвитку менеджменту, обліку та аудиту*: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 9–10 травня 2014 р.). Київ, 2014 С. 76–79 (0,17 д.а.).
20. Богдан О. Д. Державна підтримка інноваційного потенціалу агропромислового сектора України. *Шевченківська весна 2014: Економіка* : матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених / за заг. ред. проф. Базилевича В. Д. Київ: Освіта України, 2014. Вип. XII. Т. 1. С.125–127 (0,15д.а.).
21. Богдан О. Д. Державне стимулювання впровадження вітчизняних науково-технічних розробок. *Фінанси інституційних секторів економіки України: стан, тенденції розвитку, практика реформування*: зб. матеріалів наук.-практ. конф. (м. Київ, 18 грудня 2013 р.). Київ, 2013. С. 13–14 (0,15 д.а.).
22. Богдан О. Д. Государственное регулирование продовольственной безопасности. *XVII Межвузовская научная конференция молодых ученых* : тезисы конференции (г. Минск (Республика Беларусь), 17-18 апреля 2014 г.), Минск, 2014. С.18–20 (0,22 д.а.).
23. Bogdan O. Agro-Sector Sustainable Development Opportunities. *Conference Sustainable Spatial Development Nowadays: Challenges and Perspectives*: Association InterRegionoNovation, (France, 25-26 of November 2015). France (Paris), 2015. P. 74–78 (0,27 д.а.).
24. Bogdan O. Some aspects of innovative potential of Ukraine at the regional level. *International Scientific-Practical Conference Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization*: Conference Proceedings. Baltija Publishing. (Klaipeda (Latvia), 29 of January, 2016). Latvia, 2016. P. 40–45 (0,26 д.а.).
25. Богдан О. Напрямки вдосконалення організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку агропромислового сектора економіки України. *Європейські студії в університетах України*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 22 квітня 2016 р.). Київ, 2016. С.11-12 (0,16 д.а.).

26. Богдан О. Соціально-економічний аспект кадрового потенціалу інноваційного розвитку агропромислового сектора економіки України. *Всеукраїнська науково-практична конференція «Інноваційний розвиток економіки: проблеми та перспективи»*. (м. Умань, 29 вересня 2016 р.). Умань, 2016. С.64–67 (0,35 д.а.).

27. Богдан О. Планування капітальних видатків у агропромисловий сектор економіки України на етапі переходу до фінансової децентралізації. *Актуальні наукові дослідження в сучасному світі* : зб. наук. пр. XVII Міжнародної конференції, (м. Переяслав-Хмельницький, 26–27 вересня 2016 р.). Переяслав-Хмельницький, 2016. С. 82–89 (0,3 д.а.).

28. Zatonatska T. Development of the agricultural sector's innovative potential by using cloud services. Zatonatska T., Bogdan O. *Integration of business structures: strategies and technologies*: International scientific conference. (Tbilisi, Goergia, 24 of February 2017). Tbilisi, 2017. P.49–52 (0,14 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Богдан О. Д. Розвиток інноваційного потенціалу аграрного сектора економіки України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України. – Київ, 2017.

Результати дисертації завдяки своїй науковій новизні вирішують актуальне наукове завдання – розроблення управлінського інструментарію формування та розвитку інноваційного потенціалу конкурентоспроможного аграрного сектора України, включаючи активізацію ринку вітчизняних інновацій та забезпечення науково-виробничої кооперації.

У роботі поглиблено змістове розуміння розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора України. Виявлено потребу у формуванні сприятливого економічного, соціального, екологічного, середовища розвитку задля стимулювання науково-дослідної діяльності.

Основну увагу приділено визначенню структури інноваційного потенціалу аграрного сектора національної економіки та особливостям його формування. Автором побудовано економіко-математичні моделі взаємовпливу складових інноваційного потенціалу аграрного сектора в контексті реалізації концепції сталого розвитку. Розвинено методичні підходи до оцінки інноваційного потенціалу шляхом алгоритмізації. Розроблено пропозиції щодо формування стратегічних пріоритетних напрямів розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектора України, зокрема, запропоновано створення Єдиного центру «Банк агроінновацій», який надасть змогу отримати доступ до аналітичної, статистичної інформації у режимі онлайн на одному ресурсі. Доведено, що активізація інформаційних сервісів в інституційній структурі аграрного сектора дозволить стимулювати споживання інноваційної продукції та позитивно позначиться на конкурентоспроможності сектора.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інноваційний потенціал, інноваційна діяльність в аграрному секторі, аграрний сектор економіки, розвиток інноваційного

потенціалу аграрного сектора, сталий розвиток, віртуальна платформа.

АННОТАЦІЯ

Богдан А. Д. Развитие инновационного потенциала аграрного сектора экономики Украины.– Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. Киевский национальный университет имени Тараса Шевченка, Министерство образования и науки Украины. – Киев, 2017.

Результаты диссертации благодаря своей научной новизне решают актуальную научную задачу – разработку управленческого инструментария формирования и развития инновационного потенциала конкурентоспособного аграрного сектора Украины, включая активизацию рынка отечественных инноваций и обеспечения научно-производственной кооперации.

В работе углубленно рассматривается развитие инновационного потенциала аграрного сектора Украины. Выявлена потребность в формировании благоприятной экономической, социальной, экологической среды развития для стимулирования научно-исследовательской деятельности.

Основное внимание уделено определению структуры инновационного потенциала аграрного сектора национальной экономики и особенностям его формирования. Автором построены экономико-математические модели взаимного влияния составляющих инновационного потенциала аграрного сектора в контексте реализации концепции устойчивого развития.

В частности, предложено рассматривать инновационный потенциал через следующие составляющие: финансово-экономическую, кадровую, материально-техническую, маркетинговую и дополнить их экологической и информационной составляющими, которые основываются на принципах продовольственной безопасности, евроинтеграции, развитии ресурсосберегающих технологий, систем менеджмента и производительности труда.

Проанализированы объемы государственных расходов, и доказана неэффективная бюджетная поддержка инновационного развития, выявлены низкие показатели реализации инновационной продукции, неравномерность распределения объема финансирования научной и научно-технической деятельности, тенденция снижения расходов по всем статьям аграрного бюджета. Выявлены особенности формирования инновационного потенциала аграрного сектора Украины и обоснованы стратегические направления реализации программ развития сектора. Обозначено доминирующую роль агрохолдингов в формировании инновационного потенциала сектора.

Установлено, что благодаря косвенным методам государственного регулирования (налоговые льготы, инновационный налоговый кредит, государственные гарантии) в условиях самостоятельного выбора экономических решений, которые соответствуют целям экономической политики, субъектам хозяйствования создается благоприятная среда деятельности, мотивирует их действовать с учетом принципов устойчивого развития.

Автором развиты методические подходы к оценке инновационного

потенциала путем алгоритмизации. Разработаны предложения по формированию стратегических приоритетных направлений развития инновационного потенциала аграрного сектора Украины, в частности, предложено создание Единого центра «Банк агроинноваций», который позволит получить доступ к аналитической, статистической информации в режиме онлайн на одном ресурсе. Доказано, что активизация информационных сервисов в институциональной структуре аграрного сектора позволит стимулировать потребление инновационной продукции, что положительно скажется на конкурентоспособности сектора.

Ключевые слова: инновационное развитие, инновационный потенциал, инновационная деятельность в аграрном секторе, аграрный сектор, развитие инновационного потенциала аграрного сектора, устойчивое развитие, виртуальная платформа.

ABSTRACT

Bogdan O.D. Development of innovative potential of Ukraine's economy agrarian sector. — Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Economic Sciences by specialty 08.00.03 – Economics and Management of National Economy. Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kyiv, 2017.

In consequence of scientific novelty, the results of the dissertation solve an actual scientific task – the development of management tools for the formation and development of innovative potential of Ukraine's competitive agricultural sector, including the activation of domestic innovation market and providing scientific and production cooperation.

In the research, the conceptual understanding of the development of innovative potential of Ukraine's agrarian sector is increased. The need to form a favorable economic, social, ecological development environment for stimulating research activities is revealed. The main attention is paid to determining the structure of the innovative potential of the national economy agrarian sector and features of its formation. The author has constructed an economic-mathematical models of component interaction of the agrarian sector's innovation potential in the context of the realization of the concept of sustainable development. Methodical approaches to the evaluation of innovative potential through algorithmization are developed.

The proposals on the formation of strategic priority directions for the development of the innovative potential of the agrarian sector of Ukraine were developed, in particular, the creation of the Unified Center “Bank of Agricultural Innovations”, which will allow to open access to analytical, statistical information on a single resource on-line. It is proved that the activation of information services in the institutional structure of the agricultural sector will stimulate the consumption of innovative products and will positively affect the competitiveness of the sector.

Key words: innovative development, innovative potential, innovative activity in agrarian sector, agrarian sector, development of innovative potential of agrarian sector, sustainable development, virtual platform.